

2. Єрмаков О.Ю., Формування і ефективність використання трудових ресурсів в сільськогосподарських підприємствах: Монографія / Єрмаков О.Ю., Величко О.В. - К.: Аграр Медіа Груп, 2010. - 174 с.
3. Статистичний щорічник України за 2005 р. за ред. Осауленка О.Г. Державний комітет статистики України. - К.: «Консультант», 2006. - 575 с.
4. Статистичний щорічник України за 2009 р. за ред. Осауленка О.Г. Державний комітет статистики України. - К.: «Консультант», 2010. - 568 с.

***Annotation.** The article noted several negative factors that influence the formation of working resources and activities to improve their use.*

***Key words:** employment potential of villages, the economic activity of population, employment, unemployment, migration.*

УДК 338.465

Ю.В. Горемикіна,

Інститут демографії та соціальних досліджень

ім. М. В. Птухи НАН України, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

У статті розглянуті особливості українського законодавства у сфері соціальних послуг, окреслені його основні проблеми та перспективи подальшого розвитку.

***Ключові слова:** соціальні послуги, законодавство у сфері соціальних послуг, Закон України «Про соціальні послуги».*

Державну політику у сфері соціального захисту та соціального забезпечення визначають близько 30 законодавчих актів. Різноманітні пільги, соціальні виплати та соціальні послуги в Україні безпосередньо передбачені у 58 законах та більше ніж 120 підзаконних нормативно-правових актах. Конституція України [3] проголошує, що Україна є соціальною державою, а це означає її першочергову орієнтацію на забезпечення соціальних та економічних прав людини. Прямо соціальні послуги в системі економічних та соціальних прав не згадуються (про що свідчить аналіз Конституції України), однак соціальні послуги розглядаються як невід'ємна частина соціального забезпечення (стаття 46).

Базовим законом стосовно надання соціальних послуг в Україні є закон «Про соціальні послуги, що визначає основні терміни, які вживаються у сфері надання соціальних послуг, основні засади та принципи надання соціальних послуг, види соціальних послуг та закладів, у яких вони можуть надаватись, коло осіб, які мають право на отримання соціальних послуг в Україні, їх основні права, порядок та умови отримання соціальних послуг, структуру сфери надання соціальних послуг та управління нею, порядок фінансування соціальних послуг, відповідальність за порушення законодавства про соціальні послуги. [2]

Окрім Закону України «Про соціальні послуги» принциповими на сьогоднішній день є наступні документи : «Концепція реформування системи соціальних послуг», Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання діяльності територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг)» Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю». «Концепція реформування системи соціальних послуг» передбачає втілення принципів децентралізації, обслуговування у громаді, зміцнення муніципального та громадського сектора надавачів соціальних послуг і соціального підприємництва, заміну великих державних інституцій невеликими закладами соціального обслуговування, наближеними до потреб клієнтів. [4] Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання діяльності територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг)» Типове положення про територіальний центр соціального обслуговування та Перелік соціальних послуг, умови та порядок їх надання структурними підрозділами територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг). [1] Законом України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» визначено організаційні і правові засади роботи з молоддю та дітьми, принципи і форми такої роботи.

Розглядаючи законодавство України з питань надання соціальних послуг, слід згадати і про те, що вагому роль у соціальному розвитку держави відіграють соціальні стандарти - встановлені законами, іншими нормативно-правовими актами соціальні норми і нормативи, на основі яких визначають рівні основних державних соціальних гарантій. У нашій державі правові засади формування і застосування державних соціальних стандартів і нормативів визначає Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії». Даний закон є рамковим, у ньому визначені основні терміни і поняття : «державні соціальні стандарти», «державні соціальні гарантії», «прожитковий мінімум», «соціальні норми і нормативи» (нормативи витрат). Варто зауважити, що даний закон на сьогоднішній день є дещо застарілим, оскільки

після прийняття Закону «Про соціальні послуги» та затвердження «Концепції реформування системи соціальних послуг», актуальними стали стандарти якості соціальних послуг, а існуючі нормативи перестали повністю відображати реалії сфери соціальних послуг.

Аналіз законодавчої бази з питань надання соціальних послуг свідчить про існування 3-х негативних характеристик : 1) не системність та не послідовність, 2) не однозначність сприйняття багатьох дотичних до надання соціальних послуг законів,

- відсутність належного фінансового обґрунтування законів з питань надання соціальних послуг.

Перша з 3-х названих ознак виражається у конфліктності підходів, що має місце у законодавчих актах. Така конфліктність є результатом впливу двох протилежних за своєю суттю моделей : радянської (перевага пільг та соціальних виплат) і європейської (переважання соціальних послуг та соціальної роботи). Проблематичність питання полягає у тому, що у радянській моделі пільги і виплати часто представляють собою заміну належного матеріального забезпечення, а європейська модель, яка розрахована на підтримку найбільш вразливих верств досить складно освоюється нашою країною, у зв'язку з менталітетом населення, рівнем його життя та помилками у реалізації соціальної політики, що призводить до постійного зростання потенційних отримувачів соціальних послуг та не задоволення населення якістю соціального обслуговування. Закон «Про соціальні послуги» повністю не зняв протиріччя, оскільки законодавці не відійшли від наявності пільг та соціальних виплат, хоча перехід до європейської моделі було формально задекларовано. Перелік категорій одержувачів різних заходів соціального захисту на рівні українського законодавства є досить широким у зв'язку з цим запровадження соціальних виплат часто виходить за рамки конституційних стандартів, і тому в результаті держава не здатна повноцінно виконувати соціальну функцію, а адресність соціального захисту, передбаченого Конституцією України часто втрачається. Розглянемо другу характеристику. Насамперед таке сприйняття пов'язане з наступними факторами: 1) соціальне законодавство використовується з метою досягнення певних політичних цілей, 2) менталітет населення для якого близькими є принципи радянської системи соціального забезпечення, 3) низький рівень просвітницької роботи та обізнаності населення щодо законодавства з соціальних питань, 4) положення законів не завжди відповідають потребам громадян. На нашу думку, ці фактори можна подолати лише продовженням реформування системи соціальних послуг та залученням користувачів до соціального діалогу з державою.

Далася взнаки для держави і третя негативна характеристика, а саме те, що багато вітчизняних законів ухвалювали без належного фінансового обґрунтування, внаслідок чого цілком прийнятні, гуманні норми законів не працюють. Не відбувається врахування витрат та вигод і тому спостерігається брак цілісної оцінки вигод або перехідних витрат, яких варто очікувати від конкретного закону.

По суті висвітлені вище особливості українського законодавства спричинені такими явищами у державній соціальній політиці і процесі законотворення як : 1) відсутність у відомств-розробників досвіду розробки спеціальних законів; 2) збільшення ризику для інтересів держави через залучення незалежних консультантів, які належать до груп об'єднаних спільними інтересами; 3) відсутність чіткого стратегічного спрямування законопроектів; 4) копіювання іноземного законодавства без врахування українських реалій; 5) нав'язування у сферу державної політики ідей та концепцій, які мають перебувати на нижчому рівні; 6) не здатність міжгалузевих консультацій суттєво вплинути на ключові положення законопроектів, оскільки останні надаються для міжгалузевих консультацій коли основний текст перебуває на завершальному етапі і надто пізно вносити зміни у базові ідеї; 7) ігнорування фінансових питань під час прийняття законів у сфері соціального захисту, навіть у разі врахування фінансових наслідків законодавці обмежуються обчисленнями субвенцій з Державного бюджету, ігноруючи дотації вирівнювання і вплив на доходну частину місцевих бюджетів.

Не зважаючи на велику кількість проблем та колізій, котрі присутні у законодавчій базі дотичній до надання соціальних послуг, помітним є прагнення держави до вдосконалення законодавчої складової системи соціального захисту, яка поєднує окремі заходи щодо соціального забезпечення певних соціальних груп і систему соціальних послуг, доступну різним вразливим категоріям населення. Законодавці починають усвідомлювати важливість економічної обґрунтованості системи соціального захисту, яка є запорукою його ефективності.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії»
http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/linkl/ed_2000_10_05/T002017.html
2. Закон України «Про соціальні послуги». [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
<http://zakon.nau.ua/doc/?code=966-15>
3. Конституція України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
<http://www.ukrchicago.com/laws/constitution.html>
4. Концепція реформування системи соціальних послуг. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

http://mlsp.kmu.gov.ua/control/uk/publish/articie;jsessionid=8C4E725AAC20086DC62C38055C6E8EF3?art_id=54639&cat_id=102037

***Annotation.** The peculiarities of Ukrainian legislation in the sphere of social services and the main problems of it and prospects are viewed in the article.*

***Key words:** social services, legislation in the sphere of social services, the Law of Ukraine «On social services».*

УДК 331.55(477)

Г.М. Качан, завідувача лабораторіями,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, Київ

РОЗВИТОК НЕФОРМАЛЬНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

У даній статті висвітлені проблеми розвитку неформальної зайнятості в Україні, її сучасний стан. Наведені позитивні і негативні наслідки трудової діяльності населення у неформальному секторі економіки.

***Ключові слова:** ринок праці, неформальна зайнятість, види неформальної діяльності, чисельність зайнятих, Міжнародна організація праці.*

Постановка проблеми. Проблема зайнятості є однією з основних проблем ефективного соціально-економічного розвитку України. Ще більш загостреною ця проблема стає з розвитком зайнятості населення у неформальному секторі економіки.

Дослідженням проблеми неформальної зайнятості та ринку праці займається ряд науковців: А. Баланда, С. Коваленко, І. Кравченко, Е. Лібанова, В. Мандибура, Г. Мімандусова, Р. Михайлишин, І. Петрова, В. Онікієнко, О. Турчинов, М. Шаленко, які зробили значний внесок у створення національної концепції неформального сектора. Проте нині серед дослідників немає одностайної позиції щодо напрямків підвищення ефективності використання трудового потенціалу населення, що перебуває у стані неформальної зайнятості, вдосконалення відповідних заходів державного регулювання. При цьому дослідження, що проводяться, базуються на різних підходах до визначення сутності неформальної зайнятості, оцінки її масштабів, через що різняться й рекомендації щодо вирішення проблем неформальної зайнятості.